

Spiritueel wegduiken voor het Kwaad

Désanne van Brederode (Utrecht, 1970) is schrijfster en filosofe. Zij debuteerde in 1994 met 'Ave verum corpus'. Haar jongste boek is 'De ziel onder de arm'.

De één noemt het levenskunst, de ander 'zingeving', 'positief denken' of 'mindfulness'. Maar in alle gevallen gaat het om het verkrijgen van een bewuste, aandachtige houding. Doe ik wel wat ik echt graag doe? Hoe breng ik meer intimiteit, openheid, kwetsbaarheid en diepgang in mijn vriendschappen en relatie? Hoe blijf ik authentiek, en geïnspireerd, en creatief, zonder bang te zijn voor een afwijzing door de buitenwereld, maar trouw aan mijn eigen hart, luisterend naar mijn lichaam en toegewijd aan mijn dromen en idealen? Hoe voorkom ik dat ik tegen het einde van mijn leven spijt zal voelen over alles wat ik niet heb gedurfd, gedaan, gezegd en: hoe ontdoe ik me van alle ballast uit mijn jeugd, en van alles wat ik in de loop van jaren met veel pijn en moeite heb vergaard en bereikt, terwijl het me toch geen vrijheid schenkt, maar juist gevangen houdt in plichtsbesef, zorg, vrees en prestatiedwang?

Het zonnige mensbeeld van de nieuwe spirituelen lijkt mooi, maar het speelt in- en inslechte mensen in de kaart.

DÉSANNE VAN BREDERODE

while you are making other plans. Waarbij je het woord 'leven' gerust mag vervangen door het net iets minder abstracte 'goede gevoel'. Daar moet je niet te veel over nadenken, laat staan dat plicht er iets mee te maken heeft.

Kerk en godsdienst zijn dus niet meer nodig. Spontaniteit is het sleutelwoord. Waar de moderne spirituelen van uitgaan komt ongeveer hierop neer: 'Alles wat ik nodig heb, ligt al in mij klaar. We scheppen samen onze eigen werkelijkheid, want alles is gedachtenkracht. Daarom is het belangrijk om uit te gaan van het positieve. Een betekenisvolle, zinvolle, zelfs liefdevolle wereld kan niet bestaan als je niet eerst leert houden van jezelf en van alle mogelijkheden die je in je draagt.'

De enige strijd die er nog toe doet, is die tegen eigen hoogmoed, hebzucht, afgunst en kleingeestigheid. Verander de wereld, begin bij jezelf. Een morele, en tegelijk vrijlatende aansporing die geen diepgaande exegese en uiterlijk vertoon nodig heeft. En zelfs geen God, of het moet een God zijn die ik zelf ben, 'in 't diepst van mijn gedachten' (Willem Kloos).

Ooit sprak ik een vrouw die het onzinnig, en ook wel zielig voor me vond dat ik 'nog' christelijk geloofde. Zijzelf ging uit van haar 'intuïtie', (lees: haar goede gevoel) en er was maar één ding wat ze niet mocht van zichzelf: haar lichtje onder de korenmaat zetten. Ik zei haar dat die zegswijze rechtstreeks uit het Evangelie afkomstig was, en dat ze de gedachte misschien niet eens had kunnen hebben als die niet al eeuwen in het westerse, christelijke denken opgeld had gedaan. Hierna was woede mijn deel. "Zie je wel, dat gelovigen altijd gelijk willen hebben? Waarom zou ik moeten doordenken op mijn uitspraken, en me moeten verdiepen in hun herkomst? Dat is nou precies het probleem van deze

hele westerse,
verwetenschappelijkte,
rationalistische, mannelijke cultuur:
we zitten veel te veel in ons hoofd.
Terwijl de waarheid toch zo simpel
is. Love is the answer."

Hoe dat laatste te rijmen viel met
haar getergde toon durfde ik toen al
niet meer te vragen. Laat staan dat
ik iets durfde te zeggen over haar
gebrek aan interesse in mijn
beleving. De geborneerdheid en
kortzichtigheid die ze

toeschreef aan christenen - nee,
aan gelovigen zondermeer - waren
ook haar niet vreemd. Maar dat zag
ik pas dagen later in.

Het kritische intellectualisme had
me dus toch niet zozeer in de
greep als zij veronderstelde; in dat
geval had ik mijn woordje wel klaar
gehad en me niet zo laten
overrompelen door
gemeenplaatsen. Deze clichés, die
onschuldig lijken omdat ze een
grote vrijheid in interpretaties
toestaan, walsen alle verfijning,
nuance en meerduidigheid plat.
Zorgvuldige uitleg is niet nodig. Wat
er staat appelleert onmiddellijk aan,
alweer, het goede gevoel - over
jezelf.

Het devies 'Wat gij niet wilt dat u
geschiedt, doe dat ook een ander
niet' vormt op het eerste gezicht
een perfecte basis voor een ethiek
waarin iedereen zich kan vinden.
Maar als je er een beetje beter naar
kijkt, zie je dat in deze Gouden
Regel het individu zichzelf als
uitgangspunt en maatstaf mag
opvatten: ik kan prima tegen af en
toe een voetbal tegen mijn raam,
dus moeten de burens ook niet
zeuren als mijn zoon zijn bal
regelmatig tegen hun ramen schiet.
En het is ook maar hoe je het
waardeert, hè? Wees blij dat er nog
kinderen zijn die buiten spelen, in
plaats van je op te winden over een
vlek op je schone vensterglas. Dat
is toch maar materie?

Maar het uitgangspunt 'Wat gij niet
wilt...' is een erg smalle basis voor
ethiek. Zelfs strijders van
terreurbeweging IS houden zich er
keurig aan. Zij achten hun aardse

leven niets waard, en bidden vol
vuur dat ze jong, als martelaar, in
de heilige strijd voor het grote
kalifaat mogen sneuvelen, op weg
naar het hiernamaals. Geen
wonder dat ze niet meer begrijpen
dat anderen wel hechten aan het
leven en een punt maken van
gruwelijke moorden.

Als je voorbijgaat aan de intrinsieke
waarde van mensenlevens, aan
universele mensenrechten, respect
voor de geestelijke vrijheid, de
psychische kwetsbaarheid en de
lichamelijke integriteit van
medemensen, dan kan de Gouden
Regel monsters baren. Dat gebeurt
bij (religieuze) extremisten, maar
evenzeer bij de o, zo tolerante
vrijheidspredikers die er prat op
gaan dat ze helemaal nooit
oordelen, laat staan dat ze iets of
iemand veroordelen. Volgens hen
moet je alles wat negatief is
vermijden - dat vréét immers
energie en het trekt je uit balans.

Om die reden proberen de nieuwe
spirituelen zich dan ook 'af te
sluiten' voor twijfel, voor zorgen, en
in de eerste plaats voor het nieuws.
De gruwelijke beelden van
ebolaslachtoffers of van
kapotgeschoten steden in Syrië
mogen 'niet binnenkomen', want
het eigen innerlijke lichtje mag niet
uitwaaien door één gure tochtvlaag
te veel. De korenmaat is verboden,
maar een glazen stormstolp alleen
maar broodnodig, want god, wat
zijn er toch veel krachten die het op
mijn liefde en vertrouwen en
kwetsbaarheid hebben gemunt...
Tegelijk is het niet de bedoeling dat
deze krachten nader worden
onderzocht en benoemd. Ook dat is
namelijk al capitulatie. Daarmee
krijgt de grootste denkfout ooit je
meteen weer in haar greep, en die
denkfout heet: Het Kwaad.

Was geloven aan het bestaan van
God al een vergissing, geloven aan
het bestaan van het kwaad geldt
als een nog grotere stupiditeit. Er is
onwetendheid, ja, en er kunnen
heel kwalijke zaken voortkomen uit
onwetendheid, en uit vrees voor het
vreemde, maar het kwaad dat zich
verlustigt in het kwade? Nee, dat is
pas écht een illusie.

Het moderne spirituele idee van
een wereld zonder kwaad, is
inderdaad eenvoudig te koesteren
wanneer je je maar consequent
'afsluit'. En op Facebook de
tegelspreukjespost van goeroes als
Paulo Coelho, die aansporen om te
genieten van kleine dingen, om
snel te vergeven, om ook tegenslag
als groeikans te omarmen, en om
te blijven geloven dat je dromen
bewaard kunnen worden, mits je
maar blijft luisteren naar je
innerlijke gids. Jij bent de baas over
jouw gedachten, en met die
gedachten schep je je eigen
wereld. Eén die altijd overloopt van
vreugde, liefde, vrede, harmonie,
vitaliteit en waarin iedere crisis zich
als schitterende kans manifesteert
en iedere wond een geschenk is,
jou door een fee of een engel
toegebracht om jou weer dichterbij
je pure kern en je

bestemming te brengen... Iedere
dag kun je groeien. Nieuw worden.
Het oude achterlaten. Jij hebt de
keuze - doe er wat mee, je kunt
het!

In deze on-hoekige,
ongeorganiseerde, on-
verplichtende spiritualiteit, waarin
zelfs een Nieuwe Tijd niet meer het
doel is, waarin zowel God als het
Kwaad is afgeschaft, niet
hardhandig, niet met argumenten,
maar door werkelijk alles te
vergoddelijken - in deze spiritualiteit
is geen plaats voor mensen die
onschuldig lijden.

De persoon die de peptalk die
hemzelf ooit zo opbeurde gul
verspreidt, vergeet dat er
wereldwijd duizenden vluchtelingen
zijn die het dolgraag zouden willen
kunnen: met niets dan hun eigen
gedachten een kansrijke, vredige,
veilige, liefdevolle wereld
scheppen. Vergeet de mensen die
positief, behulpzaam en
opbouwend in het leven stonden,
tot ze op een dag werden
bedrogen, of bestolen, of
slachtoffer werden van willekeurig
geweld en moesten merken dat
hun optimistische instelling niet
genoeg was om de schade te
repareren.

Soms is vergeving niet mogelijk, en snelle vergeving al helemaal niet. Zeker waar het bij de dader aan berouw ontbreekt. Ja, die daders bestaan. Erger nog, er bestaan mensen die niet alleen geen berouw kunnen tonen of voelen, maar die ook plezier beleven aan pijn en destructie, en die opleven bij het zien van de door hen toegebrachte wonden, zeker als ze daar nog eens een ferme schep zout in kunnen strooien. Onaangedaan, of zelfs minzaam glimlachend. 'Jouw zogenaamde pijn zegt vooral iets over jou, want ik heb echt met iedereen het beste voor.'

Psychopaten, sociopaten, stalkers, oplichters, relschoppers, pestkoppen en regelrechte sadisten: ze bestaan, en ze zien er zelden zo gelikt en doortrapt uit als de griezels in bloedstollende thrillers. Misschien moet je eerst slachtoffer van zo'n gewetenloze persoon, of van een gewetenloos machtsysteem zijn geweest om te begrijpen dat niet ieder mens in essentie op het goede is gericht.

Het bekende citaat 'Our deepest fear is not that we are inadequate. Our deepest fear is that we are powerful beyond measure. It is our light, not our darkness that most frightens us' (ten onrechte aan Nelson Mandela toegeschreven, maar afkomstig van spiritueel activiste Marianne Williamson), is niet op iedereen van toepassing. Er zijn mensen die het donkere graag nog veel donkerder maken, en ervan genieten om kleine lichtjes uit te trappen of woest uit te blazen, of geruisloos de zuurstof te ontnemen.

Hoe tegen hen op te treden, weet ik niet.

Maar ik weet wel dat ze snel terrein veroveren daar waar mensen graag hardnekkig blijven geloven in het positieve, het goede en het lieve, en met hun rug naar de wereld blijven hopen en bidden - in plaats van zich uit te spreken, en het op te nemen voor al die medemensen die zich niet tegen onrecht, (machts)misbruik, roof, geweld en

misleiding kunnen weren.

Natuurlijk kan het goed zijn om je over te geven aan het noodlot - in ieder geval in die situaties waarin terugvechten je het laatste restje energie ontnemt. Meebewegen, er het beste van maken, in de somberheid toch nog de kleine zegeningen tellen; fantastisch als je het kunt, en in tijden van voorspoed vast oefent op deze flexibele houding. Wie weet hoe leerzaam een ziekte, een liefdesbreuk, een ongeluk later, in tweede instantie, blijkt te zijn... En toch.

Het neemt niet weg dat er ook gevallen zijn waarin verzet geboden is, verontwaardiging en woede, omdat je anders zelf medeplichtig wordt. Alleen al door je rol als getuige niet serieus te willen nemen, en 'het' (wat dan ook) maar liever niet te willen zien.

Iedereen snapt dat het een stuk eenvoudiger is om een crisis als kans op te vatten wanneer je een dak boven je hoofd hebt, en voldoende te eten en te drinken, dan wanneer je met niets moet zien te overleven, en daarbij ook nog eens de zorg hebt voor zieke en getraumatiseerde kinderen.

Tegen mensen die lijden beginnen over de uitdagingen en ontwikkelingsmogelijkheden die het leed hun biedt, is misschien nog wel misdadiger dan ze voorhouden dat God ze aan gene zijde zal belonen. Die laatste beweringen kun je tenminste nog bevragen en met argumenten bestrijden. Maar in de nieuwe spiritualiteit is geen ruimte voor een kritische dialoog. 'Laten we elkaar vrijlaten, ieder in zijn eigen waarheid... Dat geeft toch een veel beter gevoel?'

Ik weet het niet. Niemand wordt graag met, of in een naam van, een goddelijke waarheid doodgeknuppeld. Maar de nieuwe spiritualiteit knuffelt mensen monddood. En ten slotte: moreel dood.

Ik weet hoe ik mezelf kan redden, dus kun jij het ook. Daar geloof ik in! Zelfs als jij dat niet meer gelooft!

Wat goed van mij. Kijk mij eens stralen! Jij kunt mijn licht niet zien? Wat?! Blind?

Dat is dan jouw probleem.